

Jaz sem Grk

[Bogdan Biščak](#), 08.08.2015

Je suis grecque – ta izjava ni le simbolna, je tudi realna: v resnici sem Grk.
No, vsaj velika možnost obstaja, da bom (pa ne le jaz) to postal.

In ko danes gledam to uničevanje Grčije in Grkov ter neusmiljeno (politično in medijsko sproducirano) evropsko javno mnenje, ki shylockovsko terja od njih še en funt mesa, se ponovno sprašujem, ali je ta delitev na »nas« in »njih« res tako nagoniska, da ljudje izgubijo tisto spontano medčloveško sočutje, ki nas sicer prevzame ob ljudeh v nesreči.

Fintan O'Toole, Irish Times: Razlika med mafijo in trenutnimi voditelji EU je v tem, da od mafije dobiš ponudbo, ki je ne moreš zavrni, od EU pa ponudbo za sporazum, ki ga ne moreš niti zavrni niti sprejeti, ne da bi uničil samega sebe.

Ko je januarja letos, po pokolu novinarjev časnika Charlie Hebdo, po Evropi in zahodnem svetu odmeval Je suis Charlie, se mi ni zdelo, da to lahko rečem tudi sam. Omejeval me je tisti nelagodni občutek, ki me prevzame vselej, ko bi se moral pridružiti množičnim ritualom (pa naj gre za žebranje v cerkvi ali navijanje na nogometni tekmi). Poleg tega me je obhajal sum, da je družbeno soglasje, ki se je izražalo skozi Je suis Charlie, bolj povezano z užitkom skupinske zahodne identifikacije, izzvane z muslimanstvom napadalcev, kot pa s skrbjo za svobodo tiska ali svetostjo človeških življenj. Še danes menim, da enkratni dogodek, pa čeprav tako grozljiv, ne more ogroziti svobode tiska in bilo je preveč izpuščenih priložnosti za vzklikanje Je suis ... ob pokolih z deset- in stokrat več mrtvimi, da bi verjel v skrb za svetost človeškega življenja.

Janisa Varufakisa, zdaj že bivšega grškega finančnega ministra, so konec sedemdesetih let, ko je bil študent na univerzi v Essexu, člani zveze črnih študentov prepričali, da je prevzel njeno predsedovanje. Ko so se mu ob neki priložnosti, ko je začel stavek z »Mi, črnci, verjamemo, da ...«, vsi zasmejali, je odvrnil: »Biti črnci je stanje zavesti in Grki smo, skupaj z Irci, črnci Evrope.«

Danes ni nikogar, ki bi trdil, da je biti Grk stanje zavesti, in več kot 70 odstotkov Slovencev menda pravi, da morajo Grki, ki se pogrezajo v brezizhodnost, vrniti dolg do zadnjega centa. Skratka, ni se mi treba bati, da bi, če rečem Je suis grecque – Jaz sem Grk, postal prevladujoča množica medijsko in politično protežiranih somišljenikov. Zato to mirno rečem. Seveda pa to ni edini razlog, da to rečem.

Kje se je izgubilo sočutje?

Ob spremljanju novodobne grške tragedije sem se spomnil nekega poznega popoldneva leta 2003, ko sem ob poslušanju radia izvedel, da 70 odstotkov (ali pa je bilo morda 90 odstotkov?) Slovencev nasprotuje urejanju statusa izbrisanih, in se prvič vprašal, kako je mogoče, da tako radikalno odpove osnovna človeška solidarnost z ljudmi, ki so bili povsem evidentno na socialnem in družbenem robu. Podobno se sprašujem danes ob spremljanju grške agonije.

Fintan O'Toole, literarni urednik in kolumnist Irish Timesa, je po tisti dolgi noči 12. julija, ko je grški premier Cipras končno privolil v pogoje evroskupine, zapisal, da je razlika med mafijo in trenutnimi voditelji EU v tem, da od mafije dobiš ponudbo, ki je ne moreš zavrni, od EU pa ponudbo za sporazum, ki ga ne moreš niti zavrni niti sprejeti, ne da bi uničil samega sebe.

In ko danes gledam to uničevanje Grčije in Grkov ter neusmiljeno (politično in medijsko sproducirano) evropsko javno mnenje, ki shylockovsko terja od njih še en funt mesa, se ponovno sprašujem, ali je ta delitev na »nas« in »njih« res tako nagoniska, da ljudje izgubijo tisto spontano medčloveško sočutje, ki nas sicer prevzame ob ljudeh v nesreči.

Nekako še razumem, da povprečen opazovalec grškega dogajanja, bombardiran z ideološko motivirano propagando o lenih in zapravljenih Grkih, spregleda, da milijardnih kreditov ni najemal niti Dimitris Hristoulas, upokojeni lekarnar, ki se je samozažgal pod cipreso na trgu Sintagma, v poslovilnem pismu pa grško vlado primerjal s tisto v času nacistične okupacije; niti tisti upokojenec, ki se je razjokal, ker ni mogel do svojih 60 evrov; niti milijoni drugih Grkov, ki – kot nam pove statistika – opravijo največ delovnih ur v EU, precej več kot tudi »pridni« Slovenci.

Ampak ali ta samozažig in upokojenski jok res ne moreta sprožiti v nas sočutja, ob katerem bi nehali razmišljati o tistem funtu mesa, ki da se nam bo izmuznil? Smo se zaradi njega res pripravljene odreči spoznanju, da je kolektivno kaznovanje – in kaznovanje vseh Grkov, zaradi neumnosti in korupcije njihovih vlad ter njihovih oligarhov, je kolektivno kaznovanje – nevredno civiliziranih družb?

Skratka, da sem Grk, pravim najprej iz solidarnosti do vseh tistih obubožanih in brezposelnih Grkov, ki – v nasprotju z vladami, ki so jih spravile v to stanje, in oligarhov, ki so pripravili dobičke od vseh tistih kreditov – nosijo posledice sporazumov, ki jih EU vsiljuje njihovim vladam.

Nekateri so enakopravnejši od drugih

Ni pa to edini in najpomembnejši razlog, da pravim: Jaz sem Grk. Ta izjava ni le simbolna, je tudi realna: v resnici sem Grk. No, vsaj velika možnost obstaja, da bom (pa ne le jaz) to postal.

V Evropsko in monetarno unijo so države članice vstopale na podlagi nekaterih predpostavk. Ena najpomembnejših med njimi je, da je zmanjševanje državne suverenosti v korist EU možno le s konsenzom držav članic. Ko smo se vključili, smo vedeli, da bosta na primer Nemčija in Francija bolj enakopravni od nas, smo pa verjeli, da osnovnih pravil ni mogoče suspendirati s prisilo.

Tista dolga julijska noč in dnevi pred njo so vsem Evropejcem pokazali, da smo se motili. Naučili smo se, da lahko države kreditodajalke z nelegalnim zapiranjem bank (po dosedanji praksi je limitiranje mehanizma ELA možno le v primeru nesolventnosti bank, ECB pa je v

Grčiji to storila kljub večkratni potrditvi, da so njihove banke solventne) in grožnjo po popolnem sesutju gospodarstva kreditojemalke članice evroskupine, ki ob odsotnosti lastne valute in lastne centralne banke nima nobene možnosti, da se brani, prisilijo, da se odreče gospodarski suverenosti. Slovenija pa je kreditojemalka in zato lahko kadarkoli tarča podobnega izsiljevanja. Je suis grecque.

No, to izsiljevanje ima lahko tudi bolj banalno plat. Kot je omenil že Varufakis, je bila ena od stalnic, s katero se je moral ukvarjati na pogajanjih z evroskupino, tudi vrsta partikularnih interesov, ki so v podrejenem položaju Grčije videli priložnost za uveljavitev. Eden od primerov je grško mleko. Država ima množico lokalnih predelovalcev mleka, ki Grkom zagotavljajo dnevno sveže mleko. Nizozemski in drugi veliki proizvajalci mleka, ki so želeli povečati prodajo v Grčiji, so tako že leta 2014 dosegli, da je grška vlada umaknila s proizvodov nalepko »sveže«, v zadnjih pogajanjih pa še umik pravila o petdnevem roku trajanja. V skupnosti, kjer najvišji politični predstavniki dovolijo tako brezobzirno uveljavitev korporacijskih interesov, nas pred njimi ne more zaščititi nihče. Je suis grecque.

Gre za ideologijo in moč

Seveda se velja vprašati, zakaj so Nemčija in njeni vazali tako brutalno ponižali Grčijo. Z gotovostjo lahko rečemo, da ne gre za denar. Če je kdo znotraj trojke morda leta 2010 še menil, da je program, ki so ga vsilili Grčiji, uresničljiv in se država na njegovi podlagi lahko pobere in vrne kredite (predstavniki Braziliije, Švice in Kitajske so sicer – tako pravi zapisnik seje IMF – že takrat, ob predložitvi prvega programa »pomoči« Grčiji, natančno predvideli, kaj se bo zgodilo), in če je po njegovem propadu kak trdovraten vernik varčevanja to mislil tudi še leta 2012, ko je trojka vsilila drugi program, ni danes nikogar več, ki bi verjel, da lahko program z 12. julija prinese okrevanje in poplačilo posojil.

V to ne verjame Cipras in to odkrito pove, v to ne verjame IMF, ki je že pred 12. julijem objavil oceno o nevdržnosti grškega dolga ter nujnosti delnega odpisa, in v to ne verjame niti nemški finančni minister Wolfgang Schäuble, ki je Grčijo stiskal predvsem zato, da bi se sama odločila za izstop iz evra.

Za kaj torej gre, če ne za grško okrevanje in vračanje posojil? Gre za ideologijo in gre za moč, pravi nobelovec Joseph Stiglitz. Gre za pošiljanje političnega sporočila, pa pravi že omenjeni kolumnist O'Toole, ki primerja trde pogoje, ki jih za nova posojila, ob odklanjanju kakršnih koli odpisov, določa evroskupina Grčiji z lahkotnostjo, s katero je IMF odpisal del dolga in odobril nova posojila v vrednosti 36,1 milijarde evrov Ukrajini. In kakšno je to politično sporočilo? Ni dosti drugačno od Stiglitzeve ugotovitve: smo v Novi Evropi, v takšni z dominantno močjo v centru in samo eno sprejemljivo ideologijo. V skupnosti, kjer se krediti uporabljajo kot sredstvo v igrah moči in za prilagajanje pravil igre v korist močnih, pa lahko grška usoda kadarkoli doleti vsakogar, ki ni močan. In Slovenija ni močna. Je suis grecque.

Ta tako imenovana pravila igre, pravila, za katera EU-apartčiki tako radi poudarjajo, da se jih bo Sirizina vlada morala naučiti spoštovati, so pa sploh posebno poglavje. Njihova prva posebnost je v tem, da jih morajo spoštovati majhni, veliki pa ne. Tako je bil na primer leta 2004 ustavljen postopek evropske komisije zoper Francijo in Nemčijo zaradi preseganja maastrihtske omejitve proračunskega primanjkljaja na treh odstotkih.

Še pomembneje je, da nihče ne sproži postopka zoper Nemčijo zaradi ekonomskih neravnotežij, ki evidentno kršijo pravila EU, poleg tega pa so še centralna točka ekonomskih neravnotežij celotne EU. Gre za njen presežek na tekočem računu, ki na leto dosega že 233 milijard evrov in se približuje osim odstotkom BDP. Pred krizo je ta presežek generiral eksczesno kreditiranje držav južne Evrope in Irske, sedaj, ko to ni več mogoče, pa premajhno notranje povpraševanje (k povečanju izvoza je Nemcem pomagala ne le uvedba evra, ampak tudi zniževanje plač) povzroča izvoz deflacije v druge države EU in poglobljanje dolžniške krize.

Poleg tega je Nemčiji uspelo prek EU vsem vsiliti fiskalni pakt (Slovenija je tako pravkar sprejela zakon o fiskalnem pravilu), s katerim so dosegli, da nacionalni proračuni rabijo najprej poplačilu njihovih bank, šele potem pa interesom lastnih državljanov. Ker grški narod nikakor ni dovolj bogat, da bi rešil njihove banke, nasedle v Grčiji, pa so si izmislili še pomoč Grčiji. In to takšno, da je 80 odstotkov te pomoči končalo v tujih bankah, grške upnice pa so namesto bank postale države članice EU. V reševanje slabih kreditov teh bank smo bili torej, poleg grških, vključeni še vsi drugi državljanji EU. Tudi slovenski, seveda. Je suis grecque.

Nova Evropa

Gre torej za Novo Evropo. O tem, kako si jo predstavlja Wolfgang Schäuble, nemški finančni minister in arhitekt grškega poniževanja, so v teh dneh pisali nemški mediji. Evroobmočje je po njegovem možno le v skupini držav, ki so blizu Nemčiji. Navaja Avstrijo, Nizozemsko, Luksemburg in Slovaško. Francija je vprašljiva, drugo ni uporabno. Ključni pogoj za spremembo pa je izločitev Grčije.

Bolj kot za razumevanje nemškega vztrajanja pri izločitvi Grčije iz evra je ta zapis zanimiv za vse tiste v Sloveniji, ki menijo, da nam chamberlain-daladierovska politika popuščanja in uslužnosti do Nemčije, ki jo vodi sedanja vlada (tudi prejšnji dve nista bili dosti boljši), lahko pomaga postati del tega novega evroobmočja ali pa nas vsaj zaščiti pred »finančnim waterboardingom«, ki ga doživlja Grčija. Slovenije na Schäublejevem seznamu ni in očitno ji tudi Cerar-Mramorjevo sekundiranje Nemčiji te zaščite ne more zagotoviti. Skratka – Grčija ni edina, ki bo izločena, tudi drugi pridemo na vrsto. Je suis grecque.

Če menite, da niste Grk, pa obenem niste Nmec, Avstrijec, Luksemburčan ali Slovak, prav tako pa tudi ne pripadate zgornjim desetim odstotkom najbogatejših Evropejcev, potem se najbrž motite. Razmislite o tem, kajti postopek, skozi katerega boste pogrčeni, ni niti najmanj prijeten. Pa ne le ekonomsko.

V Grčiji se je število samomorov v letih 2010 in 2011 podvojilo. Zaradi varčevanja v zdravstvu (zdravstveni proračun je trojka omejila na 6 odstotkov BDP, pri čemer nihče ne ve, od kod ta številka – kot na primer nihče v Sloveniji ne ve, kako se je na seznamu za prodajo znašlo tistih 15 podjetij) pa je število okuženih z virusom hiv naraslo za 25 odstotkov, umrljivost med novorojenčki za 40 odstotkov, prvič po letu 1970 se je pojavila malarija ...